

Kraków, 22 stycznia 2020 r.

Mgr Przemysław Bukowski

Studia III stopnia

Wydział Filozoficzny

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Aksjologiczne podstawy rozumienia osoby ludzkiej w filozofii Maksa Schelera i Józefa Tischnera,

napisanej na seminarium z filozofii człowieka

pod kierunkiem ks. dr. hab. Jarosława Jagielły, prof. UP JPII

Celem napisania dysertacji było wyeksponowanie filozoficznych założeń rozumienia człowieka w jego uposażeniu osobowym w stanowiskach Maksa Schelera i Józefa Tischnera. W pracy stawiam tezę, że wyłącznie uwzględniając specyfikę aksjologiczną oraz tożsamość osobową podmiotu ludzkiego, jesteśmy w stanie dotrzeć do podstaw rozumienia człowieka na sposób źródłowy. Dowodzę tego, porównując stanowiska przywołanych filozofów oraz konfrontując je ze sobą.

W pracy zastosowano metodę badawczą analityczno-porównawczą. Przy jej pomocy zauważam, że uwzględniając rozbieżności w kwestiach szczegółowych teorii Schelera i Tischnera, intuicje podstawowe obu ujęć są zasadniczo zbieżne. Wyrażają się one w tym, że zarówno niemiecki, jak i polski filozof podzielają pogląd, w świetle którego nie sposób ująć aksjologiczne podstawy rozumienia osoby ludzkiej przy pominięciu fenomenu świadomości, a w jej ramach miłości i duchowego wymiaru człowieka oraz etycznego charakteru odniesień międzyludzkich. W moim przekonaniu oryginalność podjętego przeze mnie tematu przejawia się w zaobserwowaniu ścisłego powiązania owych fenomenów z charakterem osobowym prezentacji człowieka w jego samoświadomości aksjologicznej.

Rozprawa składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia oraz wykazu prac cytowanych.

W rozdziale pierwszym koncentruję się na przedstawieniu problematyki osoby ludzkiej w świetle teorii wartości Maksa Schelera. Eksponuję źródła osobowego charakteru podmiotowości ludzkiej w kontekście wartości, a następnie prezentuję aksjologiczną koncepcję osoby w świetle stanowiska niemieckiego filozofa. W jego ujęciu osoba prezentuje się jako fundująca rozmaite akty „jedność aktów”, a w tym wyrażeniu uwidacznia swoją źródłowo aksjologiczną specyfikę. Aby ująć tę specyfikę, potrzeba rozumieć osobę przez pryzmat najbardziej pierwotnego i zarazem najwyższego aktu ludzkie-

go, jakim jest miłość. Dzięki niej zauważamy, że osoba ma charakter duchowy. Według Schelera fenomenologiczne ujęcie ducha stanowi jedyny adekwatny sposób docierania do źródła intymnej osobowości człowieka, to znaczy rozumienia go jako *ens amans*. W ujęciu filozofa pierwotne i w pełni adekwatne aksjologiczne samoświadczanie osoby oraz doświadczenie drugiego podmiotu dokonuje się wyłącznie w akcie religijnym.

Rozdział drugi pracy poświęcony jest charakterystyce aksjologicznych źródeł podmiotowości osoby ludzkiej w filozofii Józefa Tischnera. Zaprezentowane są tutaj podmiotowe uwarunkowania życia ludzkiego w świecie wartości oraz aksjologiczna koncepcja osoby ludzkiej w ujęciu myśliciela. Podobnie jak Scheler polski filozof poszukuje źródeł tożsamości osobowej istoty człowieka w horyzoncie aksjologicznym. Poprzez analizy poziomów świadomości „Ja” oraz solidaryzacji egotycznej, Tischner dochodzi do przekonania, że wyłącznie w obszarze źródłowego „Ja” aksjologicznego podmiot ludzki wyraża siebie najbardziej właściwie, to znaczy prezentuje siebie jako wartość. Na tym poziomie towarzyszy mu pierwotna samoświadomość bycia sobą. W oparciu o te analizy dochodzimy z kolei do rozumienia osoby jako „sobość”. W głęboko aksjologicznym sposobie istnienia filozof poszukuje również możliwości ocalenia człowieka w wartości jego istnienia.

Celem, jaki przyświecał mi w pisaniu trzeciego rozdziału, było skonfrontowanie stanowisk Maksa Schelera i Józefa Tischnera w zakresie przeprowadzanych analiz. Na początku zwracam uwagę na specyfikę fenomenologii, jako przyjętego przez obu myślicieli podejścia badawczego, to znaczy środka służącego do opisu emocjonalnego przeżycia wartości osoby ludzkiej, a tym samym charakterystyki doświadczenia, które dociera do wewnętrznej prawdy człowieka. Następnie podkreślam, że w opisie miłości oraz duchowego charakteru osoby ludzkiej obaj filozofowie są zdania, że fenomeny te można właściwie rozumieć wyłącznie w obszarze zagadnień etycznych. Problemem, który poddaję pod rozważenie, jest również sprawa twórczego charakteru osoby ludzkiej. W oparciu o lekturę dzieł Tischnera dochodzę do przekonania, że jego poglądy stanowią w tym zakresie reinterpretację myśli Schelera na temat ethosu. Moim zdaniem w zestawieniu ze stanowiskiem niemieckiego filozofa polski myśliciel bardziej dobitnie uwydatnia w tym kontekście dialogiczny charakter ujęcia osoby.

Reasumując, trzeba podkreślić, że Max Scheler i Józef Tischner podzielają pogląd, w świetle którego istotę ludzką wyróżnia na mocy wrodzonej natury specyfika osobowa, jednak zdaniem filozofów charakter ten uwidacznia się w pełni w najbardziej pierwotnym obszarze świadomości ludzkiej, który cechuje rys głęboko aksjologiczny.

Przemysław Belski